

Wstęp

Wojna, która wybuchła 24 lutego 2022 roku w Ukrainie, zmieniła życie milionów ludzi, a jej skutki odczuły także polskie szkoły. Do placówek edukacyjnych w całym kraju zaczęły trafiać dzieci i młodzież uchodźcza. Była to sytuacja bez precedensu, stawiająca przed kadrą pedagogiczną wyzwania na niespotykaną wcześniej skalę. Nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy i dyrektorzy musieli w krótkim czasie dostosować praktykę szkolną do realiów pracy z grupami wielokulturowymi, często bez odpowiedniego przygotowania, wsparcia instytucjonalnego czy gotowych rozwiązań systemowych.

Niniejsza publikacja powstała z potrzeby uchwycenia i opisanie tych doświadczeń. Jej celem jest ukazanie, jak polscy nauczyciele i nauczycielki, a także inne osoby pracujące w szkole, postrzegają obecność dzieci z Ukrainy w swoich placówkach, jakie strategie i działania były przez nich wdrażane, a także z jakimi trudnościami mierzą się na co dzień. Publikacja ta oddaje głos praktykom – osobom, które od początku wojennego exodusu stały na pierwszej linii działań integracyjnych, edukacyjnych i wychowawczych. Analizując perspektywę kadry, starano się odpowiedzieć na pytania, w jaki sposób polskie szkoły reagowały na nową rzeczywistość, jakie strategie integracji uczniów z Ukrainy stosowano, co okazało się największym wyzwaniem, a co źródłem satysfakcji i poczucia sensu pracy nauczyciela, jak zmieniły się relacje w szkolnych społecznościach i jakie kierunki działań mogą sprzyjać budowaniu prawdziwie otwartych, wielokulturowych szkół. Badanie stanowiło drugą część projektu badawczego *Jestem tu tylko na chwilę. Funkcjonowanie dzieci ukraińskich w polskim systemie edukacji po wybuchu wojny*, poświęconego zjawisku obecności w polskiej szkole dzieci uchodźczych z Ukrainy. Pierwsza część projektu, zrealizowana w paradygmacie badań ilościowych, poświęcona była perspektywie dzieci polskich i ukraińskich.

Książka składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym omówiono zjawisko wielokulturowości, wyzwania, jakie niesie ono dla społeczeństw, oraz zagadnienie edukacji międzykulturowej i jej roli w zmieniającej się dynamicznie polskiej rzeczywistości. Rozdział drugi to krótka analiza wybra-

nych badań realizowanych w Polsce po 22 lutego 2022 roku dotyczących obecności dzieci z Ukrainy w polskim systemie edukacji. Rozdział trzeci, empiryczny, wypełnia analiza wywiadów przeprowadzanych w 2024 roku z osobami pracującymi w szkołach, w których pojawiły się dzieci i młodzież z Ukrainy na początku 2022 roku. W rozdziale czwartym zawarto podsumowanie uzyskanych wyników oraz przedstawiono wnioski z badań. Ostatni rozdział to rekomendacje, opracowane na podstawie badań własnych oraz wcześniejszych analiz i propozycji działań z zakresu integracji społecznej. Całość zamyka wykaz literatury oraz aneksy – z podsumowaniem wyników badania ilościowego, stanowiącego pierwszą część omawianego projektu badawczego, oraz z kwestionariuszem wywiadu.

Wszystkim osobom, które zgodziły się podzielić swoim doświadczeniem, gorąco dziękuję. Im też dedykuję niniejszą publikację. Wyrazy wdzięczności kieruję również do Pani Profesor Bożeny Marzec, której pomysł dotyczący badania stanowił pierwotną inspirację do napisania tej książki – Jej pomoc oraz wsparcie były nieocenione i bez nich finalizacja tego projektu nigdy by nie nastąpiła. Podziękowania składam też na ręce Recenzentki – Pani Profesor Krystyny Bleszyńskiej. Krytyczne, ale jednocześnie życzliwe uwagi oraz sugestie przez Nią poczynione pozwoliły na uniknięcie błędów oraz wzbogacenie tekstu o istotne wątki.

Agnieszka Walendzik-Ostrowska